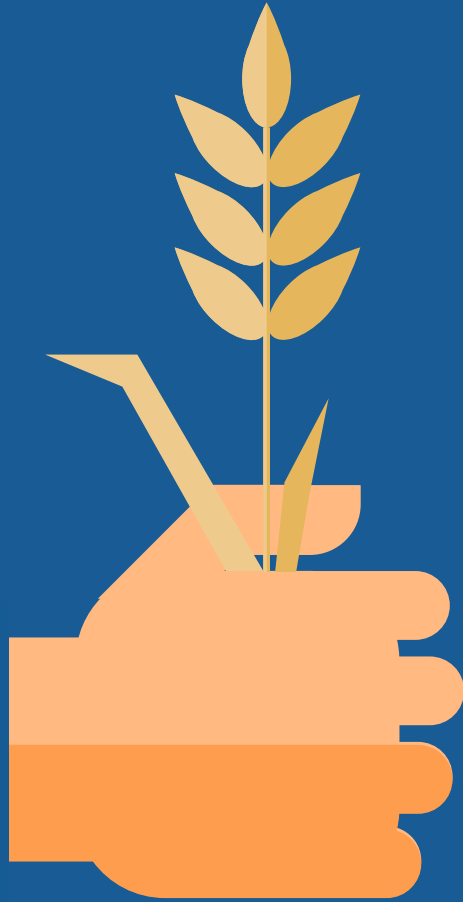

Miten hyvin CAP-suunnitelmassa on varauduttu maatalouden riskienhallintaan ja tuottajien aseman parantamiseen?

Sari Forsman-Hugg

tutkimusjohtaja, Pellervon taloustutkimus PTT

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Euroopan unionin
osarahoittama

RISKI- ja ARVO-arvioinnit

- **Arviointi Suomen CAP-suunnitelman käytössä olevien maatalouden riskienhallintavälineiden toimivuudesta (RISKI)**
 - Arviointi oli luonteeltaan temaattinen
 - Arvioinnin toteuttivat PTT ja Reimu econ
 - Arviointi valmistui helmikuussa 2025
- **Arviointi CAP:n vaikuttavuudesta tuottajien aseman parantamiseksi arvoketjussa (ARVO)**
 - Arviointityö käynnissä, valmistuu joulukuussa 2026
 - Arvioinnin toteuttavat PTT ja Luke

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

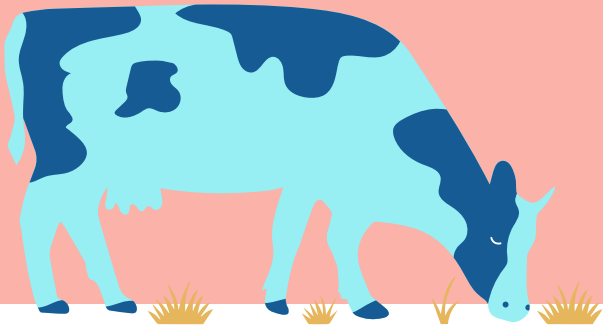

Euroopan unionin
rahoittama

Arviointi Suomen CAP- suunnitelman käytössä olevien maatalouden riskienhallintavälineiden toimivuudesta (RISKI)

Päivi Kujala, Mauri Yli-Liipola, Sari Forsman-Hugg; Pellervon taloustutkimus
PTT

Kyösti Arovuori, REINU econ Oy

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Euroopan unionin
osarahoittama

Riskienhallinnan kokonaisuus osana EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa

- Maataloustuotantoon liittyy erilaisia riskejä. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan riskienhallintavälineelle asetettu politiikan tavoite on tukea maatalouden tulonmuodostusta sekä maataloussektorin kestäkykyä koko EU:n alueella.
- Kansallisessa CAP-strategiasuunnitelmassa riskienhallinta on sisällytetty ohjelmaan läpileikkaavana, mikä tarkoittaa, että riskienhallintaan vaikuttavat useat CAP-suunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet.
- Suorat tuet ovat EU:n yhteisen maatalouspolitiikan keskeisin tuloriskin hallintamekanismi.
- Varsinaisesti EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan sisällytettyä erillistä artiklan 76 mukaista riskienhallintamekanismia ei Suomessa ole otettu käyttöön.

Arviointi oli luonteeltaan temaattinen

Arvioinnin tavoitteet

CAP-strategiasuunnitelman (2023-2027) maatalouden riskienhallintaan liittyvien toimenpiteiden toimivuuden ja toteutustavan arviointi.

Arviointikysymykset

- 1) Miten ja missä määrin CAP-suunnitelman toimenpiteisiin integroitu riskienhallintanäkökulma on edistänyt maataloussektorin kykyä estää riskien toteutumista tai selvittää toteutuneista riskeistä?
- 2) Mitkä riskit jäävät havaitsematta tai niihin kohdistetut toimet eivät ole riittäviä riskin hallitsemiseksi?

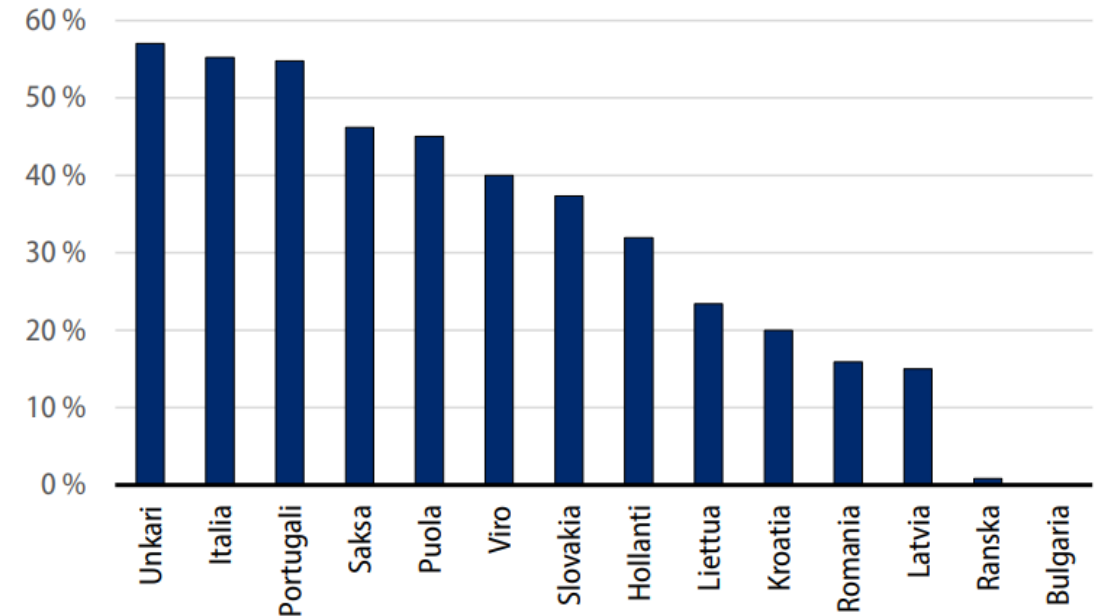
Aineisto ja menetelmät

- Ruokaviraston viljelijäkohtaiset haku- ja maksatustiedot sekä tiedot kehittämis- ja hanketuista vuodelta 2023, vertailuvuotena 2022
- Asiantuntija- ja viljelijähaastattelut
- Tapaustutkimus EU:n jäsenmaissa käytössä olevista riskienhallintavälineistä
- Arvioinnin loppupuolella järjestetyssä asiantuntijatyöpajassa kerättiin palautetta alustaviin johtopäätöksiin ja suosituksiin.

Tapaustutkimus EU:n jäsenmaissa käytössä olevista riskienhallintavälineistä

- Riskinhallintamekanismit ovat osa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan II. pilariin kuuluvia tukia.
- Riskienhallintavälineen ottaminen käyttöön on jäsenmaille vapaaehtoista.
- Toimenpidettä toteuttaa 14 EU-jäsenmaata. Nämä jäsenmaat ovat Italia, Ranska, Kroatia, Hollanti, Latvia, Bulgaria, Portugal, Slovakia, Romania, Saksa, Liettua, Puola, Unkari ja Viro.
- Osassa välinettä toteuttavia jäsenmaita on käytössä useampi riskienhallintaan kohdennettu tukiväline.

Kuvio 6. Riskienhallintavälineen kansallinen rahoitusosuus jäsenmaittain (Lähde: Isbasoiu ja Fellman 2024).

ARVIOINTIKYSYMYS 1: Miten ja missä määrin CAP-suunnitelman toimenpiteisiin integroitu riskienhallintanäkökulma on edistänyt maataloussektorin kykyä estää riskien toteutumista tai selvittää toteutuneista riskeistä?

- Ohjelmakauden aikana Suomen maataloussektorilla ei ole realisoitunut sellaisia tuotanto-, tulo- tai markkinariskejä, joihin Suomen kansallinen CAP-suunnitelma pyrkii vastaamaan.
- Tämän perusteella maatalouspolitiikan kokonaisuus on huomionnut maatalouteen kohdistuvat riskit tarkoituksenmukaisella tavalla.
- Riskienhallinnan keskeisin väline EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa on suorat tuet.

ARVIOINTIKYSYMYS 2: Mitkä riskit jäävät havaitsematta tai niihin kohdistetut toimet eivät ole riittäviä riskin hallitsemiseksi

- Tulevia rahoituskausia ajatellen CAP-suunnitelma tarvitsee joustavuutta, muutoskykyä ja painotusta niihin riskeihin, jotka muuttuvat koko ajan todennäköisemmiksi ulkoisen toimintaympäristön muuttuessa.
- Eläin- ja kasvitauteihin liittyvien riskien todennäköisyys kasvaa tulevaisuudessa. Nykyisessä CAP-suunnitelmassa eläintautien riskiä ei ole riittävästi tunnistettu
- Rahoitukseen liittyvät riskit eivät ole olleet riittävästi esillä nykyisen CAP-suunnitelman valmistelun yhteydessä.
- Tulisiko riskeinä huomioida myös esim. turvallisuuspolitiikkaan liittyvät riskit ja uusien teknologioiden tuomat kyberuhkat erityisesti kotieläintiloilla tai elinkeinon jatkuvuuden kannalta maatalousyrittäjien korkea keski-ikä ja nuorten saaminen alalle

RISKI-arvioinnin suositukset 1(2)

- Maatalouden riskienhallinnan kokonaisuus tulee avata sekä CAP-suunnitelmassa että CAP-suunnitelman viestinnässä nykyistä selkeämmin.
- Maatalouspolitiikan rahoituskausien täytyy vaihtua sujuvasti ilman katkoksia.
- CAP-suunnitelma tarvitsee joustavuutta, muutoskykyä ja painotusta niihin riskeihin, jotka muuttuvat koko ajan todennäköisemmiksi ulkoisen toimintaympäristön muuttuessa.
- CAP-suunnitelman riskienhallintakokonaisuuden pitäisi pystyä vastaamaan sääriskiin liittyvään kriisinhallintaan ilman erillistä kriisitukipakettia.
- Eläintautien riskin realisoitumiseen on syytä varautua. On tärkeä miettiä, millä välineellä eläintautien riskiä voidaan hallita.

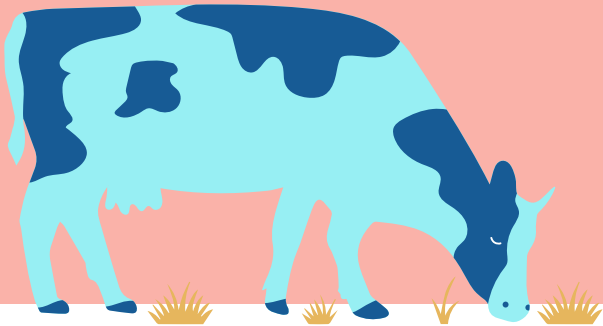
RISKI-arvioinnin suositukset 2(2)

- CAP-suunnitelmassa tulee huomioida tilakoon kasvun tuomat uudet vaatimukset riskienhallintaan eri toimenpiteissä, esimerkiksi yhteistyö-, koulutus- ja tiedonvälityshankkeissa sekä neuvontatoimenpiteissä.
- Seuraavan rahoituskauden CAP-suunnitelmassa on tärkeää tunnistaa maatalouden rahoituksen saatavuuteen liittyvät muuttuvat vaateet osana riskienhallinnan kokonaisuutta.
- Yhteistyötoimenpiteen mahdollisuuksia pitäisi käyttää ja hyödyntää enemmän riskienhallintaan.
- Olemassa olevat riskienhallintavälineet tulisi saada käyttöön (esim. hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatiot)
- Riskienhallinnan kokonaisuudelle tulee asettaa määrälliset tavoitteet.

Arviointi CAP:n vaikuttavuudesta tuottajien aseman parantamiseksi arvoketjussa (ARVO)

Sari Forsman-Hugg, Mauri Yli-Liipola, Päivi Kujala;
Pellervön taloustutkimus PTT

Jaana Kotro, Csaba Jansik, Jyrki Niemi; Luonnonvarakeskus

ARVO-arviointi kohdistuu CAP:n erityistavoitteeseen 3: Viljelijöiden aseman parantaminen arvoketjussa

- ET3 keskittyy vahvistamaan viljelijöiden asemaa elintarvikeketjussa useilla eri toimenpiteillä
- Vaikuttavuustavoitteena on, että viljelijöiden tuotteistaan saama lisäarvo kasvaa yhteistyön lisääntymisen kautta
- Arvioinnin tavoitteena on tarkastella CAP-suunnitelman tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta tuottajien aseman parantamiseksi arvoketjussa.
 - Kuinka CAP-suunnitelman toimenpiteet ovat pystyneet vastaamaan CAP-suunnitelmassa kuvattuun erityistavoitteeseen 3 sekä kansallisesti asetettuun vaikuttavuustavoitteeseen.
- Arvioinnin toteuttavat PTT ja Luke vuosina 2024-2026, valmis joulukuussa 2026
- Nyt esitettävät välitulokset ja suositukset ovat alustavia

ARVO-arvioinnin tarkasteltavat toimenpiteet ja aineistot

- Arvioinnin kohteena olevat interventiologiikan mukaiset toimenpiteet
 - Hedelmä- ja vihannesalan alakohtaiset toimenpiteet, joita voivat hakea hyväksyttyt hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatiot
 - Yhteistyötoimet laatujärjestelmien ja tuottajaorganisaatioiden edistämiseksi.
- Arvioinnin aineistot ja menetelmät
 - Toimenpiteiden tilastollinen tarkastelu Ruokaviraston aineiston perusteella
 - CAP-suunnitelman toimenpiteiden toteumatiedot kehittämis- ja hanketukien osalta
 - Hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat ja toimenpiteet
 - Kaksi tapaustutkimusta: tuottajaorganisaatiot ja nimisuojuustuotteet, toimijoiden ja asiantuntijoiden haastattelut
 - Aihepiiriä tukevat tutkimukset ja selvitykset, tilastot

Neljä arviointikysymystä

Missä määrin tuottajaorganisaatioiden, tuottajaryhmien tai yhteistyötoimenpiteiden kautta toimivien viljelijöiden arvonn lisää on voitu kasvattaa?

Missä määrin CAP-suunnitelman toimenpitein on edistetty maatilojen osallistumista yhteisestä maatalouspolitiikasta tuettuihin tuottajaryhmiin ja tuottajaorganisaatioihin tai uusien perustamiseen?

Missä määrin CAP-suunnitelman toimenpitein on edistetty laatujärjestelmiä (nimisuojat tuotteet ja kansalliset laatujärjestelmät) ja uusien hakijaryhmittymien lisääntymistä?

Missä määrin CAP-suunnitelman toimenpitein on lisätty yhteistyön lisääntymistä?

- Lisäksi arvioinnissa tuotetaan vastaukset viiteen indikaattoriin

Tapaustutkimuksina tarkastellaan 1) tuottajaorganisaatioita, 2) nimisuojatuotteita

• Tuottajaorganisaatiot

- EU:n käyttöön ottama nimike
- Tavoitteena vahvistaa tuottajien asemaa markkinoilla.
- Tuottajaorganisaatiohyväksynnän voi Suomessa saada maataloustuotannon alalla toimiva, tuottajien omasta aloitteestaan perustama yhteenliittymä
- Tuottajaorganisaation tavoitteena voi olla esim. auttaa jäseniään tuotannon suunnittelussa, markkinoinnissa tai viljelymenetelmien kehittämisessä.
- Suomessa on 11 hyväksyttyjä tuottajaorganisaatioita

• Nimisuojatuotteet

- EU-tason laatujärjestelmä
 - *Suojattu alkuperänimitys*
 - *Suojattu maantieteellinen merkintä*
 - *Aito perinteinen tuote*
 - *Maantieteellinen merkintä (alkoholit)*
- Mahdollisuutena parantaa tuottajien asemaa elintarvikeketjussa mahdollistamalla tuotteista saatavan paremman hinnan.
- Suojausta voi hakea useampi tuottaja yhdessä tai näitä edustava järjestö tai organisaatio.
- Suomessa on 16 hyväksyttyä nimisuojatuotetta

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Euroopan unionin
osarahoittama

Alustavia havaintoja arviointikysymyksiin

- Tuottajaorganisaatiot
 - Uusia tuottajaorganisaatioita hyväksytty kuluvalle rahoituskaudella kaksi, molemmat vilja-alalta
 - Kiinnostusta uusien tuottajaorganisaatioiden perustamiseen on: edistämisen valmistelurahaa (kertakorvaus) on myönnetty muutama
 - Vihannes- ja hedelmäalan tuottajaorganisaatiot ovat osana toimintaohjelmaa hakenneet tukea useisiin eri toimenpiteisiin
- Nimisuojaustuotteet
 - Uusia nimisuojaustuotteita hyväksytty kuluvalle rahoituskaudella kolme; vireillä olevien useiden hakemusten määrä kertoo kiinnostuksen kasvusta
- Erityistavoitteelle 3 sekä CAP-suunnitelman tarpeeseen ”Viljelijöiden parempi organisoituminen ruokamarkkinoilla” on käynnistetty hankkeita, mutta niiden laajuus ja vaikuttavuus tarkentuvat arvioinnin edetessä

Vaikuttavuusindikaattori

- I.8 Alkutuottajien luoma lisäarvo elintarvikeketjussa
 - Indikaattori määrittää elintarvikeketjun eri toimijoiden tuottaman arvonlisäyksen ja laskee alkutuotannon osuuden kokonaisarvonlisäyksestä. Indikaattori on EU:n jäsenmaille yhteinen.

Taulukko 1. Maataloustuotannon osuus elintarvikeketjun eri toimijoiden tuottamasta arvonlisästä Suomessa vuosina 2020–2023 (%).

2020	2021*	2022*	2023*
28	25	28	25

* Ennakkotieto. Lähde: Eurostat, Tilastokeskus (ennakkotiedot). Tieto CAP:n vaikuttavuusindikaattoreista koottuna: <https://www.luke.fi/fi/tilastot/indikaattorit/agrikaattori-capvaikuttavuusindikaattorit-20232027/alkutuottajien-osuus-lisaarvosta-elintarvikeketjussa>

Alustavat suositukset (arviointi kesken)

- Lisätään vuorovaikutusta ja viestintää tuottajaorganisaatioiden perustamisen aktivoimiseksi
- Tulisi tarkastella ja määrittää edellytykset
 - hyväksytyjen tuottajaorganisaatioiden toiminnan tuen laajentamiseen myös muille toimialoille
 - alueellisten tuottajaorganisaatioiden perustamisen mahdollistamiseksi
- Nimisuojuotteiden potentiaalia tulee hyödyntää Suomessa jatkossa vahvemmin vientimarkkinoilla.
- Nimisuojuhakemusten valmistelun tuki tulee turvata myös jatkossa joko Ruokaviraston asiantuntijan toimesta tai hanketoiminnan kautta.
- Asetetaan selkeät ja mitattavat tavoitteet tuottajan aseman parantamiseksi arvoketjussa
- Maatalouspolitiikan rahoituskausien täytyy vaihtua sujuvasti ilman katkoksia

Kiitos!

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Euroopan unionin
osarahoittama